

Кутняков Сергій

Провідний редактор

Національний центр «Мала академія наук України»

(м. Київ, Україна)

ВПРОВАДЖЕННЯ КОЗАЦЬКОГО ВІЙСЬКОВО-СПОРТИВНОГО ВИШКОЛУ В ПІДРОЗДІЛАХ ТЕРОБОРОНИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА НАПРЯМКИ РОБОТИ УКРАЇНСЬКОГО КОЗАЦТВА І ТРО

Головна місія і завдання українського козацтва протягом усього періоду його існування – військова справа й захист рідних теренів, України. Цю функцію сьогодні виконують Збройні Сили України і Територіальна оборона (ТрО) в складі ЗСУ, яка є всеукраїнською ідеєю та явищем, як і козацтво.

Формування української ідентичності й у складі неї козацької, але сучасної, не лише на коні з шаблею і мушкетом, а й із новою зброєю і технікою країн НАТО, якою маємо воювати зараз, – завдання складне, проте реальне. Козацький драйв, звитяга, герць, бойовий і лікувальний гумор, пісенність, майстерність військова і по життю – риси боєздатного характеру українського козацтва, які маємо формувати в себе і в підрозділах ТрО ЗСУ. Пропоную коротко зупинитися на моментах, через які можна було б якомога повніше впровадити козацький військово-спортивний вишкіл молоді з подальшим залученням у ТрО.

Змагання. Уміння стріляти, виконувати фізичні нормативи, впевнено діяти в похідних умовах у полі, лісі, на річці вкрай важливо. Тому командування ТрО має організовувати різнопланові турніри та змагання між бригадами, у межах бригади – між ротами і батальйонами, з силових та ігрових вправ, орієнтування, виживання. Для підготовки молоді доцільні походи

з військово-спортивним вишколом, упровадження елементів водного, гірського, зеленого туризму.

Навчальні локації. Концептуальним для розвитку Територіальної оборони вважається створення військово-спортивних ігрових полігонів, навчальних центрів, модернізація і розширення на базі існуючих. Перспективним вважається побудова або реконструкція козацьких, литовських, польських, угорських та інших середньовічних і модерного періоду фортець. Ці оборонні споруди зручні для проведення військово-спортивних заходів, турнірів і занять різної складності, на прямку і віку учасників (для дітей, молоді, ТрО).

Заохочення до служби й занять молоді. Подібні заходи обов'язково проводити з відео- і телекартинкою, сюжетами на телебаченні, в ютубі й соцмережах. Хортиця на Запоріжжі, «Парк Київської Русі», фортеці півдня і заходу України – оптимальні історичні локації для таких ігрових полігонів і публічних змагань. «Пласт», «Спас», «Сокіл-Джура», «Труханівська Січ», або молодіжний козацький табір у Києві на острові посеред Дніпра, – зручний формат підготовки і мотивації майбутніх бійців Тероборони захищати країну серед учнів старших класів, технікумів, студентів ЗВО. Без реальної практики козацьке виховання не працює взагалі. Поводження із сучасними взірцями зброї, військово-спортивний вишкіл – основа підготовки.

Військові ліцеї – базис поповнення ТрО, силових і правоохоронних структур. Концептуальним у сфері підготовки майбутніх кадрів має стати створення в кожному обласному і великих районних центрах військових профільних ліцеїв за фінансуванням обласних, міських і районних рад. При створенні варто передбачити шефство місцевих козацьких організацій, підрозділів Тероборони і військових частин, великих промислових і оборонних підприємств. Шефство над профільними військовими ліцеями й окремими ротами чи взводами обов'язкове від командування родів військ ЗСУ – ВМС,

ВПС, морської піхоти, десантно-штурмових, танкових, артилерійських, загальновійськових, а також ДПСУ, ССО, СБУ, інших силових і правоохоронних структур.

Навчання захищати й відроджувати природу. Додатковим напрямком має стати підготовка і сертифікація військових лицей на базі навчальних центрів ТрО ЗСУ та імплементація у відповідні галузі природоохоронної сфери працівників природно-заповідного фонду (рибінспекторів, лісничих), держекоінспекцій, водної поліції та екологічної прокуратури. Обов'язковим напрямком під час навчання має стати підготовка операторів БПЛА, водіїв бронетехніки, автотранспорту і плавзасобів.

Досконала військова справа крізь реконструкцію. Актуальним уже зараз стає запровадження в кожній області України за узгодженим графіком Мінкультінформполітики за підтримки Міносвіти, Мінмолодьспорту, МОУ, Мінрегіону та місцевих ВЦА реконструкторських фестивалів з козацькими, лицарськими і військово-спортивними турнірами, просвітницькими лекторіями, майстер-класами, ярмарками й музичною програмою. Тобто проведення поліфункціональних реконструкторських військово-історичних заходів міжобласного і міжнародного рівня зі спортивно-ігровою, освітньо-історичною та культурно-мистецькою складовими. Уподобання козацьких ігор і польових таборів – найкраща мотивація до військової служби.

Відзначення військово-історичними заходами знакових подій на зразок переможних битв біля стін Києва над печенігами 968 і 1036 рр., на Калці 1223 р., Синіх Водах 1362 р., Жовтих Водах 1648 р., Конотопської баталії 1659 р., Прутського походу 1711 р., визволення міст України від росіян у 1918–1920, 2014 і 2022 рр., інших важливих битв, боїв, звільнень фортець і міст від московських та інших окупантів часів Русі, ВКЛ, Гетьманщини, УНР, УПА, сучасної України повинно стати основою міських, районних і обласних культурних заходів із залу-

ченням не тільки митців, реконструкторів і спортсменів, але й підрозділів ТрО ЗСУ, змагання різних громад і родів військ.

Ребрендинг заснування міст півдня і сходу України козаками, з новими й більш ранніми датами, засновниками і поселеннями – надважливий сектор роботи. Це стосується Домахи – Кальміусу – Маріуполя, Кочубіїва – Хаджибея – Одеси, Дніпра, Харкова та інших міст і селищ України. Для цього потрібно звертатися до Інституту історіографії України за складанням інформаційної історичної довідки, додавши до звернення аргументи й покликання на першоджерельний фактаж або їхні копії щодо ранньої появи козацьких, українських та інших поселень на цій місцевості до появи росіян.

Пантеон. Розробка й реалізація спільно з МКІП, УІНП, Мінрегіону, всіма ОДА при затвердженні урядом і Верховною Радою України Концепту і Програми Пантеону видатних українців, героїв і земляків. Місця створення місцевих Пантеонів, форма меморіалізації та вшанування видатних земляків і героїв України мають узгоджуватися з місцевими органами влади, побажаннями громади й рекомендаціями Українського інституту національної пам'яті.

Реалізація проєктів «Жива ріка», «Живе море», «Вдячний Донбас» та ін. під час сплавів і походів по Дніпру, Дунаю, Чорному й Азовському морях та їхніх узбережжях після перемоги, зокрема на Донбасі й у Криму. Вдалі проєкти водноспортивних сплавів на каяках або ялах з велосипедним супроводом при координації ДПСУ і ВМС ЗСУ вдавалися автору тез у попередні роки на різних ділянках ЧМ, АМ, у басейнах різних річок.

Створення і результативна діяльність Координаційної ради за участю керівників експертних груп для вирішення питань «козацького фактора» спільно з представниками державних та історичних інститутів (МКІП, Міносвіти, МОУ, ГШ ЗСУ, УІНП на рівні керівників профільних департаментів), очільників громадських, наукових організацій і дослідників

козацтва в онлайн- і офлайн-форматах буде вкрай дієвою ініціативою. А також проведення наукового форуму онлайн за участю істориків і представників українського та російського козацтва, науковців за кордоном.

Важливо активніше діяти для переведу гри на поле противника в інформаційному полі РФ, аби впливати на ставлення представників російського козацтва та їхнього оточення до України. Для цього доцільно:

1. Визнати як тероризм дії представників бандформувань Всевеликого війська Донського і Кубанського козацького війська при захопленні АР Крим і Східного Донбасу та оперуванні на теренах ОРДЛО.

2. Визнати російські козацькі війська терористичними організаціями з долученням цих воєнізованих підрозділів у складі т. зв. ДНР і ЛНР до міжнародного списку організацій, чия діяльність і члени яких вважаються терористичними і діють поза законом.

3. Окремим зверненням (рос. мовою) попередити керівництво козацьких організацій РФ щодо такої оцінки й ризиків потрапити під санкції ЄС і міжнародної спільноти, зокрема культурних проєктів на зразок Кубанського козацького хору. Появу на теренах України представників російського козацтва зі зброєю в руках українське суспільство розцінюватиме як злочинні військові дії та геноцид проти народу й держави України – прабатьківщини козацтва.

4. Організувати в YouTube (з поширенням у соцмережах і на телебаченні) передач про спірні або знакові питання з історії козацтва, російсько-українських відносин з козацькою складовою для поширення в інформаційний простір РФ.

Оскільки феномен «козацького фактора» в росії відсутній, російське козацтво в її історії непомітне. В Україні козацтво стало державотворчим чинником. Його традиції та адміністративно-полковий устрій перейняла ТрО ЗСУ.